

# Корпорація «Безсмертя»

Роберт Шеклі

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Юліана Казькова

© Видавництво «Лобстер». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — [nashaknyga.com.ua](http://nashaknyga.com.ua)

## Розділ 1

З годом Томас Блейн не раз прокручував у голові обставини своєї смерті й щиро жалкував, що вони не виявилися бодай трохи цікавішими. Чому смерть не настигла його в розпал тайфуну, під час сутички з тигром чи на засніженому гірському піку? Чому вона виявилася такою безглуздою, такою прісною, такою буденною?

Але якась ефектна смерть, усвідомив він, зовсім не пасувала б його натурі. Йому, безперечно, судилося впокоїтися саме так: швидко, прозаїчно, неохайно й безболісно. Все його життя було лише підготовкою до цієї конкретної смерті — неясний натяк у дитинстві, обіцянка в студентські роки й невблаганна впевненість у тридцять два.

Утім, якою б пересічною не була смерть, для самої людини це все одно найцікавіша подія в житті. Блейн згадував свій кінець із гострою цікавістю. Він мусив знати про ті хвилини, про останні дорогоцінні секунди, коли його власна смерть чатувала на нього на темному шосе в Нью-Джерсі. Чи був якийсь знак, якесь передчуття? Що він зробив — або чого не зробив? Про що думав?

Ті фінальні миті були для нього визначальними. Як саме він помер?

Він їхав прямою, порожньою автострадою; фари пронизували темінь, яка нескінченно відступала перед ним. Спідометр показував сімдесят п'ять миль, хоча здавалося — заледве сорок. Ген далеко на дорозі з'явилися вогні зустрічного авто, перші за кілька годин.

Блейн повертався до Нью-Йорка після тижневої відпустки у своєму котеджі на березі Чесапікської затоки. Він рибалив, плавав і дрімив на сонці, розтягнувшись на шорстких дошках причалу. Якось він відплив на своєму шлюпі до Оксфорда й увечері потрапив на танці в яхт-клубі. Там він стрів кумедне дівчисько з кирпатим носиком у блакитній сукні; вона запевнила, що в цих штанах

кольору хакі, такий високий і засмаглий, він схожий на шукача пригод із Південних морів. Наступного дня Блейн приплив назад до своєї хатини, щоб знову ніжитися на сонці й мріяти про те, як покине все, завантажить яхту консервами й вирушить на Таїті. Ах, Раїатеа, гори Муреа, освіжаючий пасат...

Але між ним і Таїті пролягали континент, океан та купа інших перешкод. Ця думка годилася лише для пообідніх мрій, але аж ніяк не для втілення. Тепер він повертався до Нью-Йорка, до своєї посади молодшого конструктора яхт у славетній старій фірмі «Меттісон і Пітерс».

Фари іншої машини наближалися. Блейн скинув швидкість до шістдесяти.

Попри гучну назву посади, проєктувати яхти Блейну випадало нечасто. Старий Том Меттісон сам опікувався традиційними прогулянковими суднами. Його брат Рольф, відомий як «Чарівник із Містіка» {1}, мав міжнародну славу завдяки своїм океанським перегоновим вітрильникам та швидкісним монотипам. То що ж лишалося молодшому конструкторові?

Блейн накидав ескізи, креслив плани палуб, займався просуванням, рекламою та піаром. Робота відповідальна, навіть по-своєму приємна. Але це не було проєктуванням яхт.

Він знав, що треба починати власну справу. Але конструкторів було надто багато, а замовників — надто мало. Як він казав Лорі, це все одно що проєктувати арбалети, скорпіони {2} та катапульти. Робота творча й цікава, але хто це купуватиме?

— Ти міг би знайти ринок для своїх вітрильників, — відповіла вона йому з прикрою прямолінійністю. — Чому б не ризикнути й не пірнути з головою?

Він лише хвацько й чарівно усміхнувся:

— Дія — не мій коник. Я фахівець зі споглядання та легких жалкувань.

— Ти хочеш сказати, що просто ледащо.

— Анітрохи. Це все одно що нарікати, ніби сокіл кепсько галопує, а кінь не надто вправно ширяє в небі. Не можна порівнювати різні види. Я просто не належу до породи пробивних людей. Для мене мрії, марення, візії та плани існують лише для споглядання, а не для втілення.

— Терпіти не можу, коли ти так кажеш, — зітхнула вона.

Звісно, він дещо згущував барви. Але в тому була чимала частка правди. Він мав непогану роботу, пристойну платню, стабільне становище. Мав квартиру в Гринвіч-Віллідж, стереосистему, автівку, невелику хатину на Чесапікській затоці, розкішний шлюп і прихильність Лори та ще кількох дівчат. Можливо, як дещо банально висловилася Лора, його затягнуло в нуртину осторонь життєвого плину... Ну то й що? З тихої нуртини куди зручніше споглядати краєвиди.

Фари іншої машини були вже зовсім близько. Блейн із жахом помітив, що розігнався до вісімдесяти миль.

Він відпустив педаль газу. Машину різко, несамовито смикнуло в бік зустрічних вогнів.

Лопнула шина? Відмовило кермо? Він щосили спробував його крутнути. Воно не піддавалося. Автівка вгатилася в низький бетонний розділювач смуг і злетіла високо в повітря. Кермо раптом піддалося й закрутилося в руках, а двигун закивав, мов загублена душа.

Водій іншої машини теж намагався звернути, та пізно. Зіткнення лоб у лоб ставало невідворотним.

І Блейн подумав: «Ну от, тепер і я один із них. Один із тих бовдурів, про яких пишуть у газетах — чії машини втрачають керування й убивають ні в чому не винних людей. Боже! Сучасні автівки, сучасні дороги, дедалі вищий темп — а рефлексії як були недбаліми й забарними, такими й залишилися...»

Раптом, невідомо чому, кермо знову запрацювало — шанс на порятунок завтовшки з волосину. Блейн його проігнорував. Коли фари іншого авто засліпили його через лобове скло, настрої миттєво змінилися: жаль поступився дикому піднесенню. На коротку мить він прагнув цього удару, жадав його, жадав болю, руйнації, жорстокості та смерті.

А тоді машини зіткнулися. Піднесення згасло так само раптово, як і з'явилося. Блейн відчув глибоку тугу за всім, чого не встиг довершити: за непідкореними водами, непереглянутими фільмами, - непрочитаними книгами та незайманими дівчатами. Його кинуло - вперед. Кермо зламалося в руках. Рульова колонка проштрикнула йому груди й перебила хребет якраз тоді, коли голова пробила товсте скло.

Тієї ж секунди Блейн зрозумів, що помирає. А ще за мить він був швидко, прозаїчно, неохайно й безболісно мертвий.

Він отямився в білому ліжку в білій кімнаті.

— Ожив, — кинув хтось.

Блейн розплющив очі. Над ним схилюлися два чоловіки в білому. Схоже, лікарі. Один — маленький, бородатий дідок. Другий — років п'ятдесяти, з потворним червоним обличчям.

— Як вас звати? — різко запитав старий.

— Томас Блейн.

— Вік?

— Тридцять два. Але...

— Сімейний стан?

— Неодружений. Що...

— Бачите? — звернувся старий до свого червонолицього колеги. — При здоровому глузді, цілком при здоровому глузді.

— Ніколи б не повірив, — відказав той.

— Аякже. Травму смерті занадто переоцінюють. Вкрай переоцінюють, і моя майбутня книжка це доведе.

— Гм-м. Але ж депресія після відродження...

— Дурниці, — рішуче відрубав старий. — Блейне, ви добре почуваетесь?

— Так. Але я хотів би знати...

— Бачите? — триумфально вигукнув старий лікар. — Знову живий і при ясному розумі. То що, тепер підпишете звіт?

— Гадаю, у мене немає вибору, — пробурмотів червонолиций. Обидва лікарі вийшли.

Блейн дивився їм услід, намагаючись збагнути, про що вони теревенили. До ліжка підійшла огрядна медсестра з добрим материнським обличчям.

— Як ви, сер? — спитала вона.

— Нормально, — відказав Блейн. — Але я хотів би знати...

— Даруйте, — зупинила його медсестра. — Жодних запитань, наказ лікаря. Випийте-но оце, воно вас підбадьорить. Отак, молодець. Не хвилюйтеся, все буде добре.

Вона пішла. Її заспокійливі слова налякали його. Що це означає — «все буде добре»? Виходить, щось негаразд! Але що саме, що не так? Що він тут робить, що сталося?

Бородатий лікар повернувся у супроводі молодої жінки.

— З ним усе гаразд, лікарю? — запитала вона.

— Цілком притомний, — відповів старий. — Я б сказав, зрощено на совість.

— Тоді я можу починати інтерв'ю?

— Певна річ. Хоча за його поведінку я не ручаюся. Травма смерті, хоч її й украй переоцінюють, усе ж здатна на...

— Так-так, зрозуміло.

Дівчина підійшла до Блейна й нахилилася над ним. Вельми вродлива, зауважив Блейн. Риси обличчя чіткі, шкіра свіжа й осяйна. Довге лискуче каштанове волосся було надто туго зачесане назад, відкриваючи маленькі вушка; від неї ледь чутно пахло

парфумами. Вона мала б бути прекрасною, якби не ота застиглість рис, ота контрольована напруженість її стрункого тіла. Важко було уявити, як вона сміється чи плаче. Неможливо було уявити її в ліжку. В ній було щось від фанатички чи затятої революціонерки; проте він запідозрив, що єдина ідея, якій вона фанатично служила, — це вона сама.

— Вітаю, містере Блейне, — мовила дівчина. — Я Марі Торн.

— Вітаю, — бадьоро відгукнувся Блейн.

— Містере Блейне, як гадаєте, де ви зараз?

— Схоже на лікарню. Припускаю... — і запнувся. Чоловік щойно помітив у її руці крихітний мікрофон.

— Так-так, що саме ви припускаєте?

Вона зробила ледь помітний жест. Наперед виступили чоловіки й оточили ліжку важким обладнанням на коліщатах.

— Продовжуйте, — мовила Марі Торн. — Скажіть нам, що ви припускаєте.

— А йдіть ви під три чорти з цим усім, — похмуро озвався Блейн, спостерігаючи, як довкола нього монтують апаратуру. — Що це за комедія? Що взагалі коїться?

— Ми намагаємося вам допомогти, — запевнила Марі Торн. — Ви будете з нами співпрацювати?

Том кивнув, шкодуючи, що вона не всміхається. Раптом він відчув страшенну невпевненість. Невже з ним щось сталося?

— Ви пам'ятаєте аварію? — запитала вона.

— Яку аварію?

— Пам'ятаєте, як отримали травму?

Блейна пересмикнуло: спогади повернулися навалом — миготливі вогні, квиління двигуна, удар і трощення заліза.

— Так. Кермо зламалося. Рульова колонка проштрикнула мені груди. А потім я вгатився головою.

— Погляньте на свої груди, — м'яко сказала вона.

Блейн подивився. Під білою піжамою на грудях не було жодного сліду.

— Неможливо! — вигукнув він. Власний голос здався йому порожнім, далеким, несправжнім. Чоловіки біля ліжка про щось гомоніли, схилившись над їхньою апаратурою, але вони здавалися тінями — плоскими, позбавленими суті. Їхні тонкі, нікчемні голоси нагадували дзижчання мух, що б'ються об шибку.

— Шикарна перша реакція!

— Просто блиск, ніде правди діти.

Марі Торн мовила до нього:

— Ви неушкоджені.

Блейн дивився на своє цілісіньке тіло й згадував аварію.

— Не можу повірити! — вигукнув він.

— Іде як по маслу.

— Чудова суміш віри та скепсису.

Марі Торн кинула:

— Тихіше, будь ласка. Продовжуйте, містере Блейне.

— Я пам'ятаю аварію, — сказав Блейн. — Пам'ятаю удар, пам'ятаю... як помирав.

— Записали?

— Аякже! Це просто бомба!

— Абсолютно спонтанна сцена.

— Неймовірно! Публіка з глузду з'їде!

Вона знову втихомирила їх:

— Не галасуйте так, прошу. Містере Блейне, ви пам'ятаєте власну смерть?

— Так, так, я помер!

— Його обличчя! Погляньте на обличчя!

— Оцей безглуздий вираз лише додає реалістичності.

— Сподіваюся, Рейлі теж так подумає.

Вона промовила:

— Уважно роздивіться своє тіло, містере Блейне. Ось дзеркало. Подивіться на своє обличчя.

Блейн поглянув і здригнувся, наче в лихоманці. Він торкнувся дзеркала, а тоді провів тремтячими пальцями по обличчю.

— Це не моє обличчя! Де моє обличчя? Куди ви поділи моє тіло й обличчя?

Він опинився у кошмарі, від якого неможливо було прокинутися. Пласкі люди-тіні оточили його; їхні голоси дзижчали, як мухи. Вони поралися біля своїх картонних апаратів, сповнені невиразної загрози, проте майже не зважали на нього. Марі Торн низько схилилася над ним зі своїм гарненьким порожнім обличчям, і з її маленького червоного рота вилітали лагідні жакливі слова.

— Ваше тіло мертве, містере Блейне, ви загинули в автомобільній катастрофі. Ви пам'ятаєте, як воно помирало. Але нам вдалося врятувати ту вашу частку, що справді має значення. Ми врятували ваш розум і дали йому нове тіло.

Блейн роззявив рота, щоб закричати, але так і не видав ані звуку.

— Не йметься віри, — тихо промовив він.

І мухи задзижчали знову.

— Скупо на емоції.

— Ну, звісно. Не можна ж вічно битися в істериці.

— Я очікував більшого надриву.

— Дарма. Стриманість лише підкреслює його дилему.

— Можливо, суто зі сценічного погляду. Але подивіться на це реалістично. Цей бідолашний вишкребок щойно дізнався, що врізав дуба в аварії і тепер відродився в новому тілі. І що він на це каже? Він каже: «Не йметься віри». Прокляття, він зовсім не реагує на шок!

— Та реагує він! Це ти просто прискіпуєшся!

— Перепрошую! — втрутилася Марі Торн. — Продовжуйте, містере Блейне.

Блейн, занурений у свій кошмар, заледве чув це приглушене дзижчання. Він запитав:

— Я справді помер?

Вона кивнула.

— І я справді народився знову в іншому тілі?

Вона знову кивнула, чекаючи.

Блейн подивився на неї та на людей-тіней біля їхніх картонних апаратів. Чого вони до нього вчепилися? Чому б їм не знайти собі якогось іншого мерця? Труп не мають відповідати на запитання. Смерть була давнім привілеєм людини, її споконвічною угодою з життям, дарованою як рабу, так і шляхтичу. Смерть була розрадою людини і її правом. Але, мабуть, вони скасували це право; і тепер ти не міг просто втекти від обов'язків, пошившись у мерці.

Вони чекали, що він заговорить. І Блейн подумав: а чи зберегло божевілля свої спадкові привілеї? Йому нічого не вартувало переступити межу й дізнатися.

Але божевілля дається не кожному. До Блейна повернулося самовладання. Він поглянув на Марі Торн.

— Мої почуття, — повільно мовив він, — важко описати. Я помер і тепер осмислюю цей факт. Не думаю, що хоч хтось до кінця вірить у власну кончину. Глибоко всередині кожен відчувається безсмертним. Здається, що смерть чекає на інших, але ніколи на тебе самого. Це майже так, ніби...

— Ріжемо тут. Він удався в аналітику.

— Згодна, — сказала Марі Торн. — Дуже дякую, містере Блейне.

Постаті знову набули тілесності й прозаїчності; примарна небезпека зникла, і вони почали відкочувати свої машини.

— Стривайте... — кинув Блейн.

— Не хвилюйтеся, — заспокоїла вона. — Решту ваших реакцій ми запишемо пізніше. Зараз нам потрібна була лише спонтанна

частина.

— До біса ефектний шматок, хай йому грець.

— Справжній раритет!

— Стривайте! — закричав Блейн. — Я не розумію. Де я? Що сталося? Як...

— Я все поясню завтра, — запевнила Марі Торн. — Жахливо перепрошую, я мушу поспішати — треба змонтувати це для містера Рейлі.

Чоловіки з обладнанням забралися з палати. Марі Торн заспокоїливо всміхнулася й собі поквапилася геть.

Блейн відчув, що зараз безглуздо розридається. Тож швидко закліпав очима, коли повернулася огрядна медсестра.

— Випийте-но оце, — сказала вона. — Це допоможе заснути. Отак, випийте все до краплі, молодець. Просто розслабтеся, у вас сьогодні насичений день: смерть, переродження і все таке.

По щоках Блейна покотилися дві важкі сльози.

— Ой лишенько, — мовила медсестра, — зараз би тут камери не завадили. Оце так справжні, спонтанні сльози — якщо я колись такі взагалі бачила. Повірте, тут, у лазареті, я надивилася всякого: і трагедій, і щирих сцен — і могла б тим пихатим операторам дещо пояснити про справжні почуття. А вони вважають, що вже розгадали всі таємниці людського серця.

— Де я? — сонно запитав Блейн. — Що це за місце?

— Ви б назвали це майбутнім, — відповіла медсестра.

— О... — видихнув Блейн.

І поринув у сон.

...

Далі — у повній книжці «Корпорація «Безсмертя»».

[nashaknyga.com.ua](http://nashaknyga.com.ua)